

Asia: VN/2821/2024

Lausuntopyyntö: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lastensuojelulain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

a) Mitä vaikutuksia näette ehdotuksilla olevan?

Laissa tulisi määritellä tarkasti mitä voidaan ottaa pois ja mitä ei. Toisaalta nuoren tilanteet ovat vaihtelevia ja riippuu paljolti myös nuoresta itsestään voiko pitää tiettyä välinettä hallussaan. Esimerkiksi nuorilla viiltely on hyvin yleistä - voidaanko kaikki siihen tarkoitukseen soveltuvat välineet ottaa pois? Luettelo olisi pitkä.

Saako nuorella olla esimerkiksi teräasetta huoneessaan jos harrastaa esimerkiksi partiota tai kalastusta. Perustason yksikön näkökulmasta nykyinen laki toimii hyvin mutta tarkennukset ovat paikallaan.

Ehdotukset ovat hyviä perhehoidon osalta. Nykylain osalta on ollut vaikeuksia tulkita mitkä ovat ns. Kasvatuksellisia keinoja ja mitkä tulkitaan rajoitustoimenpiteiksi. Varsinkin älylaitteiden käyttö on kentällä keskusteluissa usein.

Tärkeää, että ehdotus koskee sekä laitos- että perhehoidossa olevia lapsia. Parantaa lasten mahdollisuutta tulla yhdenvertaisesti kohdelluksi kasvatuksellisen rajaamisen osalta. Muutos kuitenkin edellyttää perhehoitajien osaamiseen ja koulutukseen sekä toiminnan valvontaan satsaamista.

b) Selkeyttääkö ehdotus lapsen kasvatuksen, valvonnan ja huolenpidon sekä perusoikeuksiin kajoavien rajoitusten välistä rajanvetoa sijaishuoltopaikan arjessa? Jos ei, miten säännöksiä tulisi muuttaa?

Ehdotus mahdollisesti selkeyttää mahdollisuuksia puuttua kasvatuksellisesti tilanteissa, joissa se on välttämätöntä.

2. Hallituksen esitysluonnoksessa esitetään terveydenhuoltolakiin (69 §) ja lastensuojelulakiin (16 b §) informatiivisluonteista viittausta voimassa olevaan sääntelyyn ns. hybridiyksikköjen perustamiseksi. Mitä vaikutuksia näette ehdotuksen taustalla olevan tavoitteen kannalta?

Hybridiyksikköiden perustamista kannatetaan, joissa yhdistyisivät psykiatrinen osaaminen ja nuoren muun avun saaminen yksikössä. Tämä voisi edesauttaa sitä, ettei nuori siirry laitoksesta toiseen. Ongelmana edelleen nykylainsäädännön velvoittavuus suhteessa terveydenhuoltoon, joka ei toimi käytännössä. Terveydenhuolto vetoaa helposti resurssipulaan ja näkee, että lapsen tai nuoren olosuhteet pitää saada tasapainotettua ennen kuin terveydenhuolto voi tarjota tarvittavia palveluita. Uuteen lakiin tarvitaan siis enemmän velvoitettavuutta terveydenhuollolle.

Pykälä ohjaa hyvinvointialueita järjestämään ja yhteensovittamaan vaativimpia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja. Mitä ovat vaativimmat palvelut? Pykälä jää velvoittavuuden osalta vajaaksi. Terveydenhuollon perustason vahvistaminen ja toimiva yhteistyö sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen välillä todennäköisesti parantaisi monen lastensuojelun asiakkaana olevan lapsen tilannetta ja mahdollisesti ehkäisisi lasten ja perheiden päätymistä lastensuojelun asiakkaiksi.

a) Ovatko ehdotukset sääntelyltään selkeitä ja käytännössä toteutettavissa?

Ehdotukset ovat osittain selkeitä ja toteutettavissa. Toisaalta voi uhkana olla palvelun ruuhkautuminen. Tulee huolehtia siitä, ettei suljetusta kuntouttavasta laitospalvelusta muodostu psykiatrisen hoidon hoitopaikkaa niille lapsille ja nuorille, jotka eivät riittävän ajoissa tai oikea-aikaisesti pääse psykiatriseen hoitoon ja oirehoidon vuoksi ajautuvat tekemään rikoksia tai käyttäytymään väkivaltaisesti.

b) Miten arvioitte henkilöstölle asetettujen vaatimusten riittävyttä?

Ehdotus on toisaalta hyvä, henkilöstön kelpoisuusvaatimukset on perusteltua olla korkeammat kuin 60§ mainitut. Terveydenhuollon osaamista tarvitaan ko. palvelussa, mutta samanaikaisesti pitää varmistaa, ettei suljetusta kuntouttavasta laitospalvelusta synny psykiatrasta hoitoa korvaavaa palvelua tai sen jatkopalvelua.

c) Ehdotuksen mukaan asiakassuunnitelma tulisi tarkistaa vähintään neljän kuukauden välein ja sen tueksi tulisi saada asiantuntija-arvio. Miten arvioitte sääntelyä lapsen rajoittamisen tarpeellisuuden arvioimisen sekä sen sisällön ja laajuuden tarkistamisen näkökulmasta?

Ehdotus on hyvä ja tarpeellinen.

d) Mikä on näkemyksenne ehdotetun palvelun suhteesta erityisen huolenpidon jaksoon?

Palvelu sisältää käytännössä paljon samoja elementtejä kuin erityisen huolenpidon jakso. Ehdotuksen mukaisesti kuntouttavan suljetun laitospalvelun päätös voidaan tehdä toistaiseksi voimassa olevana joka todennäköisesti turvaisi kuntouttavan hoidon ja huolenpidon pitkäjänteisemmin. Erityisen huolenpidon kohdalla on kuitenkin määrääjat (vaikka pitenisikin), joka ei samalla tavalla turvaa kuin suljettu laitospalvelu riittävän pitkää työskentelyä tilanteen korjaamiseksi.

4. Esitetään muutettavaksi ja selkeytettäväksi nykyistä erityisen huolenpidon sääntelyä. Ovatko ehdotukset tarkoituksenmukaisia ja toteutettavissa käytännössä?

Kyllä pääosin

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 4.

Esitys erityisen huolenpidon jakson pidentämisestä tarvittaessa on kannatettavaa.

62 ja 63§ Yhteydenpidon rajoittaminen ja rajoittamista koskeva päätöksenteko

Ehdotus on hyvä

64 ja 70 a § Tekninen valvonta lastensuojelulaitoksessa

Ongelmallinen pykälä, pitää todella tarkasti määritellä missä yksikössä käytetään, esim. perustason yksikköön ei ole sopiva. Riskinä myös, että korvataan henkilöstöä, kun jotain asiaa voidaan valvoa kameravalvonnalla.

65 § Aineiden ja esineiden poisottaminen lastensuojelulaitoksessa

Tarpeen lisätä välineitä/mahdollisuuksia, että sijaishuollon tarkoitus toteutuu. Oikeaan asiaan ollaan puuttumassa tällä muutoksella, vaikka tässä on myös riskejä, että voimankäyttöä aletaan käyttämään liikaa.

66 § Henkilöntarkastus

Ehdotus on hyvä.

66 a § Henkilönkatsastus

Ehdotus on hyvä.

67 § Omaisuuden, lähetysten ja tilojen tarkastaminen ja lähetysten luovuttamatta jättäminen

Ehdotus on hyvä.

68 § Kiinnipitäminen laitoksessa

Ehdotus on hyvä.

68 a § Kiinnipitäminen lapsen laitoksesta poistumisen estämiseksi

Ehdotus on hyvä ja erittäin tarpeellinen.

69 a § Luvatta lastensuojelulaitoksesta poissaolevan lapsen etsintä ja palauttaminen

Tärkeä pykälä ja ehdottomasti tarpeellinen.

69 b § Lapsen kiinniotto

Ehdotus on hyvä ja tarpeellinen

69 c § Kiinniotetun lapsen kuljettaminen

Ehdotus on hyvä.

69 d § Perhekodista luvatta poissaolevan lapsen etsintä ja palauttaminen

Ehdotus on hyvä.

69 e § Poliisin virka-apu laitoksesta ja perhekodista luvatta poissaolevan lapsen kiinniottamisessa ja kuljettamisessa

Ehdotus on ongelmallinen, kaventaako poliisin roolia?

Voi aiheuttaa arkeen tilanteita, joissa joudutaan poliisien kanssa keskustelemaan lähtevätkö ne tehtävälle vai ei.

Hyvä kohta ehdotuksessa on se, että poliisilla on velvollisuus kuljettaa lapsi lähimpään lastensuojeluyksikköön.

Tämä tarkoittaa myös sitä, että näitä virka-apupyynnöitä tehdään enemmän, riittääkö tähän poliisiresurssit?

71 § Erityiset rajoitukset kuntouttavan suljetun laitospalvelun aikana

Tarpeellinen pykälä tässä palvelussa, jotta voidaan suojata lasta.

72 § Erityiset rajoitukset erityisen huolenpidon jakson aikana

Ehdotus on hyvä.

6. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki Valtion lastensuojelulaitoksesta ja sen yhteydessä toimivasta koulusta ja täsmennettäväksi viraston nykyistä rakennetta. Vastaisivatko ehdotukset tätä tavoitetta?

Kyllä pääosin

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 6.

Ehdotus on kokonaisuutena hyvä. Se, että Valtion lastensuojelulaitoksen yhteydessä toimivassa koulussa annettavaa perusopetusta ja siihen liittyvää muuta opetusta ohjaisi Opetushallitus on hyvä ja yhdenvertaisuutta lisäävä täsmennys.

7. Esityksen tavoitteena on vahvistaa kodin ulkopuolelle sijoitetun lapsen oikeutta erityiseen suojeluun. Vastaavatko ehdotukset tätä tavoitetta?

Kyllä pääosin

Vapaamuotoiset huomiot kohdasta 7.

8. Vapaamuotoiset huomiot koko esityksestä.

Lastensuojelun asiantuntijatyöryhmän (14§) rooli on edelleen vaihteleva eri hyvinvointialueilla. Onko sen tehtävät määriteltävä tarkemmin? Esim. Nyt laissa mainitaan, että voi antaa lausuntoja --> pitäisikö olla muodossa tulee antaa lausuntoja? Toisaalta lakiuudistuksessa mainitaan erillisestä asiantuntijatyöryhmästä suljetun laitospalvelun osalta. Tarvitaanko useita ryhmiä?

Virkavastuu ja päätöksentekovalta on keskittynyt tällä hetkellä liiaksi lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle ja tässä esityksessä roolia vahvistetaan edelleen. Tämä osaltaan heikentää alan houkuttelevuutta ja toisaalta mahdollistaa sen, että lasten asioissa tehty päätöksenteko on epätasaista ja asiakkaiden asema on riippuvainen liikaa yksittäisten sosiaalityöntekijöiden arvioinnista, osaamisesta ja kokemuksesta. Lisäksi esityksen toteutuessa lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävä on jatkossa enemmän hallintopainotteista, mikä vähentää työntekijän käytettävissä olevaa aikaa suoraan asiakastyöhön.

Rantajärvi Kaisa-Maria

Lapin hyvinvointialue - Perheiden ja työikäisten palvelut